

Муниципальное автономное общеобразовательное учреждение
«Средняя общеобразовательная школа с.Аксы-Барлык
Барун-Хемчикского кожууна Республики Тыва»

РАССМОТРЕНО

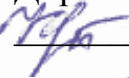
на заседании ШМО
Протокол №4
от «24» августа 2023 г.

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора
по УВР / Моктээр Э.Ч.
от «24» августа 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

Кужугет О.О.
Приказ № 65
от «25» августа 2023 г.

Рабочая программа
внеурочной деятельности
«Развитие речи (тувинская)»
для 1 класса

Срок реализации: 1 год

Возраст обучающихся: 7 лет

Моктээр Э. Ч.

2023 г.

ТАЙЫЛБЫР БИЖИК

«Развитие речи (тувинская)» деп класстан дашкаар кичээлдернин программазын тургузарда амгы уеде мурнакчы башкыларнын байлак дуржулгазын ажыглаан. Оларга Кызылдын 9 дугаар школа – гимназиянын эге класс башкылары Зоя Даргытовна Монгуш, Бичен Орнугуевна, Опеймаа Кунгаевна Ховалыг хамааржыыр. Тыва Республиканын Ниити болгаш профессионал ооредилге яамызынын сумелээни «Ойнавышаан оорениили» деп номга даянып тургускан.

Программа чылда 33 шак, неделяда 1 шак.

6-7 харлыг уругларнын харылзаалыг чугаазын сайзырадырарынга, логиктиг мышлениезин, угаан-медерелин, сактыгычал, чогаадыкчы чоруун сайзырадыр, торээн дылынга кижизидер, кол угланыышкыннарже чороткан, бойдуска болгаш дириг амытаннарга ынак болуру.

Программанын кол сорулгазы:

- уругларны школанын чурум сагылгазы-биле таныштырып, оларны анаа чанчыктырары;
- уруглар коллективин тургузуп организаастары;
- бижикке ооредииринге белеткээри;
- Уругларнын чараш бижилгезинче угланган уннерни тодаргай дыннап, шын адап билири;
- парламал болгаш бижимел ужуктернин хевирин эки таныыры;
- ужукту коргеш, оон унун чазыг чокка адап шыдаары;
- уннер болгаш ужуктер-биле слогтар тургузуп, оларны кожуглап номчууру;
- слогтарны состер кылдыр тудуштур номчууру.

Ажылдарнын кол угланыышкынны уругларнын чугаазын сайзырадыры, ниити билиин бедидери, схемалар дузазы-биле домактарны тургузуп, оларны состерге чарып, состу слог, ажык болгаш ажык эвес уннерни ылгап билиринге, уннерге чарып ооредиир кылдыр кичээлдерни тургускан. Ооредилгеге белеткээри болгаш бижикке ооредири, тыва дылынга ынакшылды кижизидери.

Уругларны доктаамал кичээнгейлиг, хайгаарачал болгаш, ооредилгеге сундулуг болурунга белеткээр. Дузааргак болгаш ооруп – четтиргенин илередиринге, улуг кижилерни хундулээр чорукка ооредип, кижилернин будурген куш-ажылын шын унелеп билиринге кижизидер, уругларнын тывынгыр чоруун сайзырадыры.

Программанын кол негелделери:

- Ажык болгаш ажык эвес уннер;
- Оларны ылгап билири;
- Тыва алфавиттин ужуктерин билири;
- кижи адынга улуг ужукту бижири;
- домактарны шын бижири;
- уругларны эжеш болгаш коллективтиг ажылдарга кижизидери;
- ун-ужук анализин кылып билири.

Шын номчулга болгаш бижилгеге чаңчыктырып, ийи болгаш оон хөй кижилер аразынга чугаалажышкынынга киржир;

Чаңгыс кижиниң сагыш-сеткилин илереткен чугааны тургузар болгаш бичии хемчээлдиг шинчилел болгаш медээ сөзүглелдерни бижиир.

Тыва дылга хумагалыг болур, сагыш-сеткилинден ооң арыын онзагайын үнелеп, камнаарынга харысалгалыг болур.

Тыва дылынга сонuurгалын оттурар болгаш бодунуң чугаа домаан сайзырадырга чүткүлүн бедидер.

Эге школага тыва дыл болгаш номчулга өске эртемнерни өөрениринге болгаш уругларның коллективке ижиктиреринге эң-не кол черни ээлеп турар.

Өөреникчилерниң кичээлге болгаш кичээлден дашкаар ажылдарга киржилгези:

1. Дыңнап тургаш, адаар:

- башкының берген үлегерин өттүнүп үннү шын адаар;
- сөске үннүң туружун шын илередип, тода адаар;
- эжеш ажык эвес үннерниң ылгалын тода адаар;
- узун, кыска, өк-биле адаар ажык үннерни онзагайлап адаар;
- алфавитти чурум-чыскаал аайы-биле адаар;
- үлегерлээн болгаш словарь сөстөрүн дыңнап адаар.

2. Бөлүктел ажылы:

- эге болгаш сөөлгү үннериниң аайы-биле сөстөрни бөлүктээр; бердинген үнге сөстөрни шилип тывар;
- дөмей уткалыг сөстөрни бөлүктээр;
- узадыр адаар ажык үннерлиг сөстөрни бөлүктээр;

- өк-биле адаар ажык үннерлиг сөстөрни бөлүктээр;
- үнү биле үжүү дең сөстөрни бөлүктээр;
- үжүү хөй, үнү эвээш сөстөрни; үнү хөй, үжүү эвээш сөстөрни бөлүктээр;
- бижири чаңгыс дүрүмге чагыртыр сөстөрни бөлүктээр;
- эжеш ажык эвес үннерлиг сөстөрни бөлүктээр;
- тема аайы-биле бөлүктээри: ногаа аймаа, ыяш аймаа, хеп аймаа, сава, аыш-чем дээш оон-даа өске.

3. Хайгаарал ажылы:

- башкының номчаан шүлүүнден бердинген үн кирген сөстөрни тывар, ол сөстө үннүң туружун (эгезинде, ортузунда, сөөлүндө) тодарадыр;
- бердинген үннерден херек үннү тывар, оон характеристиказын чугаалаар. Чижээ: Б...р)е,ээ) келем, акый!
- Сөзүглелге дөмөй уткалыг сөстөрни ажыглаар
- Сөзүглелден медээ, айтырыг, кыйгырыг домактарын тывар;
- Сөзүглелден чаңгыс аймак кезигүүннерлиг домактарны тывар;
- Сөзүглелден хуу аттарны көргүскен сөстөрни тывар;

4. Хевирлеп - дүрзүлээр ажыл:

- сөстүң үн тургузуун дүрзүлел чуруун шыяр;
- демир дузак, пластилин болгаш өске-даа материалдарның дузазы-биле үжүктөрни дүрзүлөп кылыр;
- домактарның тургузуун дүрзүлөп чуруун шыяр;
- сөс тургузуун дүрзүлөп шыяр;
- дорт чугаалыг домакты дүрзүлөп чуруун шыяр;
- кескен үжүктөр-биле кассага сөстөр тургузар;

5. Деңнээри:

- бердинген дүрзүгө тааржыр сөстөрни тывары;
- номчаан сөзүңгө дүүштүр чурукту дөмөйлээр;
- үн болгаш оон үжүүн деңнээр;
- улуг болгаш бичии үжүктөрнүң бижээнин деңнээр;
- үлөгерлиг бижилге биле өөреникчинин бижээнин деңнээр;
- домак биле сөстү деңнээр;

6. Хынаары:

- бөлүк аайы-биле бодунуң ажылын хынаар болгаш үнелээри;

- частырыгларны тыпкаш, ону эдер, слог бүрүзүндө ажык үннерниң барын хынаар;
- чурукта чүгле бердинген үжүк бар кезээн будуур;
- бөлүк сөстөрдөн артык сөстү тывар.

7. Тайылбырлаары:

- узун, кыска болгаш өк-биле адаар ажык үннерни шын адаарын, оларның туружун, дүрзүгө көргүзүп тайылбырлаар;
- чымчак болгаш кадыг демдектерниң ужур-дузазын тайылбырлаар;
- улуг үжүк-биле бижиир сөстөрниң дүрүмү;
- сөстү слогтарга чарарының дүрүмү;
- сөстүн дорт болгаш доора утказын тайылбырлаар;
- чаңгыс аймак кежигүннерлиг домакты шын бижиириниң дүрүмү.

8.Шинчилээри:

- сөстөрни слогтарга чарары, сөстө каш слог барын тодарадыры, бердинген слогтарга тааржыр сөстөрни тывары (□-□-□ мал-чын-нар);
- чурукка ат тыпсыр;
- домактың эгезин, төнчүзүн утка-аайы-биле эде тургузар;
- номчаан сөзүглелинде кандыг болуушкуннар болуп турарынга хамаарышкан салдынган айтырыгларга харыылаар;
- сөзүглелдин кол утказын чугаалаар;
- сөстөрниң утказының аайы-биле (чүвөлөрни көргүзүп турар сөстөр, чүвөлөрниң ылгавыр демдээн көргүзөр сөстөр, чүвөлөрниң кылдыныын көргүзөр сөстөр) шинчилээр.

9. Номчулга:

- слогтап номчуур;
- бодунуң иштинде номчуур;
- химиренип номчуур;
- рольдап номчуур;
- бижик демдектерин сагып, домактарны аяанныг номчуур
- шиижидип ойнаары;
- хевирин өскөрткөн домакты азы сөзүглелди эдип номчуур.

10. Дүжүрүп бижилге:

- башкының бижээн үлегеринден дүжүрүп бижиир;
- парламал болгаш бижимел сөзүглелди дүжүрүп бижиир;
- бердинген даалга-биле сөстөрни болгаш домактарны дүжүрүп бижири;
- хевирин өскөрткөн сөзүглелди эде тургуспушаан бижиир.

Календарь-тематиктиг планы

№	Темазы	Шагы	Хуну
1	Дурген чарыш	1	
2	Чурттаар козенээ кайыл	1	
3	Ааткыыш	1	
4	Илбилиг дургек	1	
5	Ады кымыл	1	
6	Донгелчиктер	1	
7	Ээриил ужуктер	1	
8	Малчыннын ады кымыл	1	
9	Шарлар кайыын-дыр	1	
10	Хуулгаазын бажын	1	
11	Кроссвордтар тывары	1	
12	Состерден тургус	1	
13	Аратап болбас алдын орген, дээп болбас демир орген	1	
14	Лабиринт .	1	
15	Дамдылар болгаш хоолбектер	1	
16	Чалгыглар	1	
17	Чуу-дур мен?	1	
18	Чер адаанын оруу.	1	
19	Чечек.	1	
20	Алфавит.	1	
21	Чажыт бижик	1	
22	Медээ чагаа	1	
23	Кроссвордтар тывары	1	
24	Эжишкилер.	1	
25	Лабиринт.	1	
26	Ребустар.	1	
27	Тарай берген ужуктер.	1	
28	Тарай берген ужуктер.	1	

29	Шын бижи.	1	
30	Эштеринден тып ал.	1	
31	Кайгамчык хап.	1	
32	Элдептиг ужуктер.	1	
33	Катаптаашкын.	1	

Интернет-четкиден:

1. Библиотека материалов для начальной школы

<http://www.nachalka.com/biblioteka>

2. Каталог образовательных ресурсов сети Интернет для школы

<http://katalog.iot.ru/>

3. Методические рекомендации по технологии создания электронных ресурсов к урокам

<http://svetly5school.narod.ru/metod1.html>

4. В помощь современному учителю <http://k-yroky.ru/load/67>

5. Единая коллекция цифровых образовательных ресурсов <http://school-collection.edu.ru/>